

Dubbeldagar – vissa pappors väg in i föräldrapenningen?

En analys av pappors uttag av föräldrapenning under barnets första levnadsår, före och efter införandet av dubbeldagar

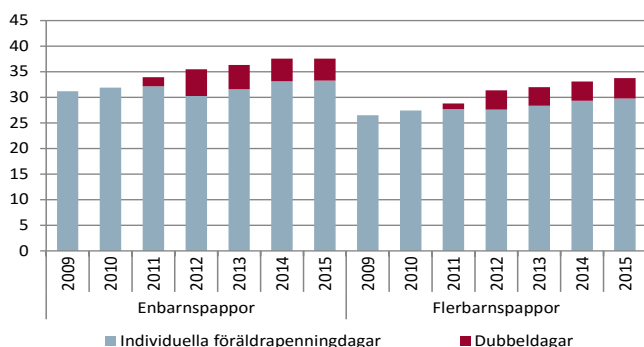
Den 1 januari 2012 infördes en möjlighet för föräldrar att ta ut föräldrapenning samtidigt för samma barn och för samma tid i totalt 30 dagar under barnets första levnadsår. Dessa dagar kallas för dubbeldagar. Syftet med dubbeldagarna är att stärka föräldrarnas möjlighet att gemensamt etablera rutiner och dela på ansvaret för barnets vård under barnets första tid i livet. Ett indirekt syfte är ökad jämställdhet både när det gäller fördelning av hem- och omsorgsarbetet och fördelningen av dagar med föräldrapenning.

I denna rapport undersöker ISF hur pappors uttag av föräldrapenning har förändrats efter att dubbeldagarna infördes, och om det förekommer skillnader mellan olika socioekonomiska grupper av pappor när det gäller uttag av individuell föräldrapenning och dubbeldagar. Vi undersöker också när, under barnets första levnadsår, papporna börjar ta ut dagar med föräldrapenning.

Fler pappor tar ut föräldrapenning och många börjar med dubbeldagar

Resultaten i granskningen visar att pappors genomsnittliga uttag av dagar med föräldrapenning under barnets första levnadsår har ökat. Ökningen av det genomsnittliga uttaget av dagar med föräldrapenning är en generell trend som endast delvis förklaras av att dubbeldagarna infördes.

► Pappornas uttag före, under och efter det att dubbeldagarna infördes

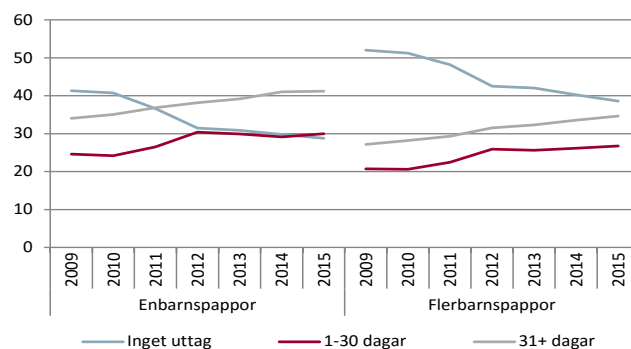

Pappors genomsnittliga uttag av föräldrapenning under barnets första levnadsår, uppdelat på individuella dagar med föräldrapenning och dubbeldagar. Samtliga pappor till barn födda under åren 2009–2015

Parallellt med denna förändring tar allt färre pappor inte ut någon föräldrapenning alls. Det här har i sin tur lett till att andelen pappor som tar ut dagar med föräldrapenning har ökat.

Ökningen av andelen pappor som tog ut dagar med föräldrapenning är tydligast bland de pappor som valt ett kortare uttag av dagar med föräldrapenning (1–30 dagar). Ökningen är mer måttfull för de pappor som valt att ta ut fler än 30 dagar med föräldrapenning under barnets första levnadsår.

► Störst förändring bland pappor som valt ett kortare uttag av dagar med föräldrapenning

Andel (%) pappor som använt, eller inte använt, ett visst antal dagar med föräldrapenning under barnets första levnadsår. Barn födda under åren 2009–2015

Resultaten pekar även mot att nästan hälften av de en- och flerbarnspappor som tog ut föräldrapenning under barnets första levnadsår även tog ut dubbeldagar. Men de pappor som tar ut dubbeldagar tar totalt sett ut färre individuella dagar med föräldrapenning än de pappor som inte tar ut dubbeldagar. Detta tyder på dubbeldagarna i sig inte bidragit till att pappor tar ut fler dagar med föräldrapenning under barnets första år.

Socioekonomiska faktorer samvarierar med pappornas uttag

Våra resultat visar även att de socioekonomiska grupper av pappor som har störst sannolikhet att ta ut dubbeldagar inte är samma grupper som de som är mest benägna att ta ut föräldrapenning. Mest benägna att använda dubbeldagar är

- pappor med lägre inkomster,
- pappor som har högre inkomst än mamman,
- pappor i par där båda har lägre utbildning och
- pappor i par där båda är utrikes födda.

Det är vanligtvis dessa grupper som i lägre utsträckning använder föräldrapenningen.

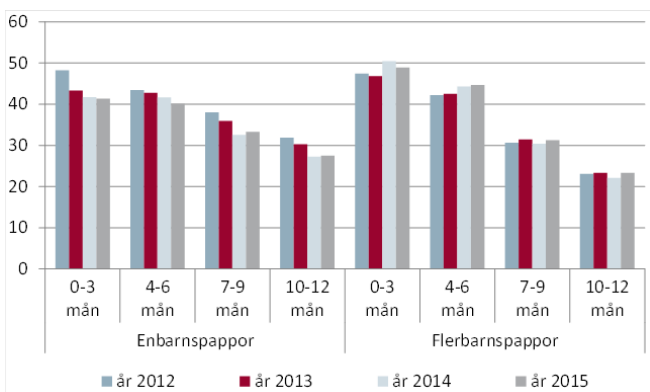
Det här tyder på att möjligheten att ta ut dubbeldagar kan ha sporrat vissa pappor att börja ta ut föräldrapenning. Dubbeldagarna kan således vara en väg in i föräldrapenningen för de socioekonomiska grupper av pappor som kanske annars inte skulle ha tagit ut någon föräldrapenning.

Pappor har tidigarelagt sitt föräldrapenning-uttag efter att dubbeldagarna infördes

Det finns ett samband mellan tidpunkten för det första uttaget av dagar med föräldrapenning och möjligheten att ta ut dubbeldagar. Det är däremot svårt att fastställa orsak och verkan – det vill säga om möjligheten att ta ut dubbeldagar har påverkat tidigareläggandet eller om tidigareläggandet skulle ha skett även om dubbeldagarna inte infördes.

Vi kan ändå se att allt fler pappor har tidigarelagt sitt uttag av dagar med föräldrapenning efter att möjligheten att ta ut dubbeldagar infördes. Vi kan också se att det är relativt vanligt med dubbeldagar bland de pappor som börjat ta ut föräldrapenning tidigt under barnets första levnadsår.

► Färre pappor startar sitt uttag med dubbeldagar när barnet blivit äldre

Andel (%) en- och flerbarnspappor vars första utbetalningsmånad inkluderar dubbeldagar, fördelat på barnets ålder under det första levnadsåret. Barn födda åren 2012–2015

Runt 40–50 procent av de pappor som började ta ut dagar med föräldrapenning när barnet var några månader gammalt tog även ut dubbeldagar. Men det innebär att mer än hälften av papporna inleder sitt uttag med individuell föräldrapenning och inte med dubbeldagar.

När vi tar hänsyn till flera olika socioekonomiska och demografiska faktorer samtidigt ser vi att pappornas tidigareläggande av uttaget av föräldrapenning skiljer sig åt mellan olika grupper av pappor.

Resultatet visar att de pappor som börjar ta ut dagar med föräldrapenning tidigast är:

- en- och flerbarnspappor med medelinkomst
- en- och flerbarnspappor med högre inkomst än mamman
- en- och flerbarnspappor i par med lägre utbildning.

Dessa gruppskillnader ser ungefär likadana ut både före och efter att dubbeldagarna infördes. Men i genomsnitt har en- och flerbarnspappor, oavsett socioekonomisk grupp, börjat ta ut dagar med föräldrapenning cirka en månad tidigare efter det att dubbeldagarna infördes.

Dubbeldagarna kan tjäna som en "inkörsport" till föräldrapenningen

Ett uttag av individuell föräldrapenning medför att pappan tar ett ensam- eller huvudansvar för barnet under föräldraledigheten. Vid ett uttag av dubbeldagar finns en risk för att papporna får en stödjande roll gentemot mamman snarare än att pappan har huvudansvaret för barnet, vilket har påvisats i norska studier om mäns föräldraledighet. Det går inte att utesluta att så är fallet även när det gäller dubbeldagarna, det vill säga att de pappor som tar ut dubbeldagar kanske inte fullt ut är inriktade på ett gemensamt och likadelat ansvar för barnet.

Men även om dubbeldagarna inte bidrar till att pappor tar ut fler dagar under barnets första levnadsår så pekar våra resultat ändå på att allt fler pappor inom de socioekonomiska grupper som vanligtvis inte tar ut dagar med föräldrapenning nu väljer att göra så. Det tyder på att dubbeldagarna kan tjäna som en "inkörsport" till föräldrapenningen för vissa socioekonomiska grupper av pappor. Utan möjligheten att ta ut dubbeldagar skulle dessa pappor kanske inte tagit ut någon föräldrapenning alls under barnets första levnadsår.

– Att pappor tidigt är delaktiga i omsorgen om barnet var ett av syftena med reformen. Och ur det perspektivet kan reformen anses som lyckad. Men vi kan i dagsläget inte svara på om detta leder till ett mer jämställt uttag av föräldrapenningen efter barnets första år,

säger Susanne Fahlén, forskare på ISF och projektledare för granskningen.

Vill du veta mer?

Rapporten finns att ladda ned eller beställa via vår webb: www.inspsf.se